

L'esport surrealista de Salvador Dalí

Dr. R. Balius Juli

Fa més d'un any que Salvador Dalí va trencar el mutisme en què s'havia reclòs voluntàriament d'ençà que va patir un greu accident, que el va dur a les portes de la mort. Des de la Torre Galatea de Figueres sorprengué el món amb una frase típicament deliniana: "Dono suport a la candidatura olímpica de Barcelona amb tota la meua energia i amb tota l'energia solar en el múscul de bronze dels atletes". Aquell que no conegui a fons la vida i l'obra del geni de Portlligat podrà negar l'autoritat de Dalí per a donar suport a una iniciativa olímpica o opinar en matèria d'esport. Res més lluny, però, de la realitat. Mitjançant la seva obra literària sabem que ja a la seva infantesa remava i nedava; de vegades fins i tot "en un mar tremolenc com un hort d'oliveres", i es llançava des de les roques escarpades al fons de l'aigua gelada de color "blau Prússia". Recorda, també, amb nostalgia els estius de la seva adolescència; durant els quals es lliurava al plaer de l'excursionisme i del camping.

A "Diari d'un geni", Dalí explica: "En lloc de llegir les notícies, les miro i les veig. Ja d'infant, mig aclucant els ulls veia entre els enrevellaments tipogràfics partits de futbol sencers com els que ara transmet televisió. Sovint havia de reposar abans de la mitja part de tant que m'esgotaven les peripècies del partit". Conta que de gran jugava a futbol amb Joan, el seu model de deu anys. En un altre lloc del "Diari" relata que segueix per la ràdio les incidències del Tour de France i diu: "Jo voldria que tot França anés en bicicleta, que tothom pedalegés regalimant suor, enfilant-se com boigs per pujades inaccessibles, mentre que el diví Dalí pinta... si, la volta ciclista a França em produeix una satisfacció tan persistent que la saliva m'afueix a raigs imperceptibles però constants....".

Es freqüent el fet que Dalí utilitzi en les seves obres imatges surrealistes d'indole esportiva, com

Fig. 1 "Col.loqui sentimental" (1944)

ara jugar a ping-pong amb un ou dur, a tennis amb un ocell mort, o bé que s'imagini la bellesa de veure cent filòsofs nedar intentant de compassar el ritme de llurs braçades amb les melodies de Guillem Tell, de Rossini.

En 1928 es va publicar el "Manifest Groc", denominat així pel color del paper en què fou reproduït, firmat per Salvador Dalí, Lluís Montanyà i Sebastià Gasch. Es el document literari més conegut de

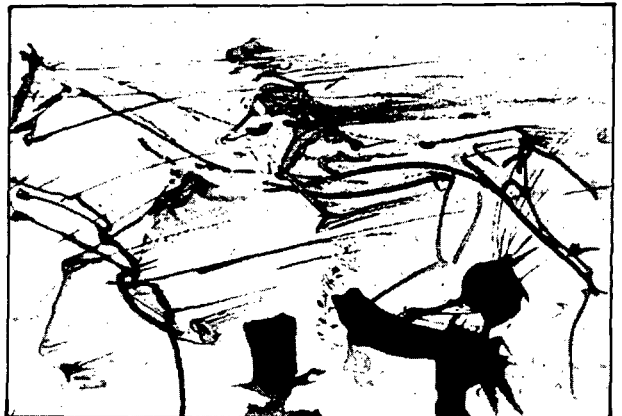

Fig. 2 "Cavall de carreres" (1960)

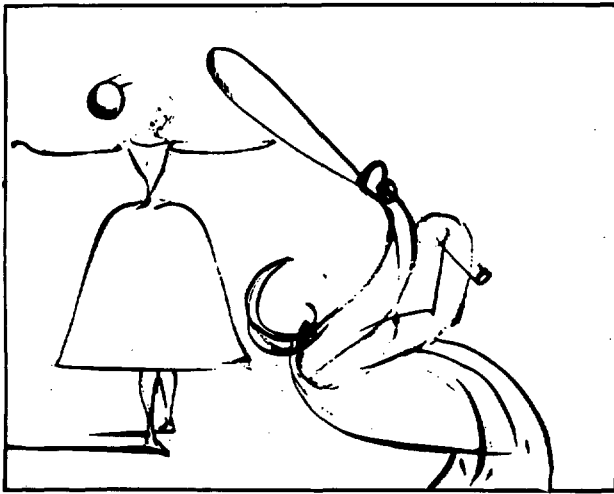

Fig. 3 "Jugador de beisbol" (1946)

l'avantguardisme català dels anys vint; denunciava el noucentisme com a corrent mixtificador de l'hellenisme i assenyalava el sorgiment de nous corrents artístics lligats al progrés de la tècnica. Entre d'altres afirmacions, els autors del "Manifest" asseguraven que els "sportmen" es trobaven més a prop de l'esperit de Grècia que els intel·lectuals del moment, i que eren més aptes per a sentir l'art i la poesia d'avantguarda. Al contrari del teatre, els

Fig. 4 "Tres personatjes i un xifre" (1940)

concerts, les conferències i els espectacles decadents, cridaven l'atenció de la joventut "nous fets d'intensa alegria i jovialitat", com ara el cinema, l'estadi, la boxa, el rugby, el tennis i mil esports... els jocs a les platges... l'autòdrom, etc., etc. Dalí, en un altre article del mateix any, insistia en conceptes similars i feia palès el desig que els artistes es banyessin diàriament i fessin esport com a solució als problemes de l'art.

Mentre que Picasso era indiferent a tota activitat esportiva i Miró era un estusiasta de la cultura física (Dalí explica a la seva "Vida secreta" que Miró li va recomanar a París, per l'any 1927, que practiqués l'exercici físic), nosaltres pensem que Dalí hauria desitjat fervorosament ser un campió esportiu. Diversos fets ens indueixen a creure-ho. Tanmateix, l'admiració que assegura sentir per grans campions com el ciclista Louison Bobet, la ja esmentada visió imaginativa de partits de futbol i, especialment, la manera reitirada de ressaltar les seves qualitats de saltador, es pot dir que donen suport a la nostra idea. En una nota a peu de pàgina de "Vida secreta" afirma que durant la seva joventut va arribar a ser sumament hàbil en salts d'alçada i que en el gimnasi de Figueres havia guanyat, sense cap gran esforç, el campionat de salts d'alçada i de llargada. A més, quan Dalí volia enlluernar els seus companys de l'Acadèmia de Belles Arts de Madrid compareixia vestit amb la terna esportiva, que comprava a la botiga més cara de la capital.

Hom pot descobrir nombrosos elements esportius a l'obra artística de Salvador Dalí, gairebé tots realitzats en les etapes pre-surrealista i surrealista.

L'afició al ciclisme de Dalí es reflecteix en alguna de les seves obres pictòriques, en les qual figura una munió de ciclistes que corren en sentits distints, amb una perspectiva de gran profunditat. Els ciclistes, tots barbuts, duen diferents coses al damunt del cap: a "Els plaers il·luminats" (1929), pedres arrodonides; a "Babaouo" (1932), pans allargassats; al decorat del ballet "Col.loqui senti-

Fig. 5 "Jugadors de basket" (1972)

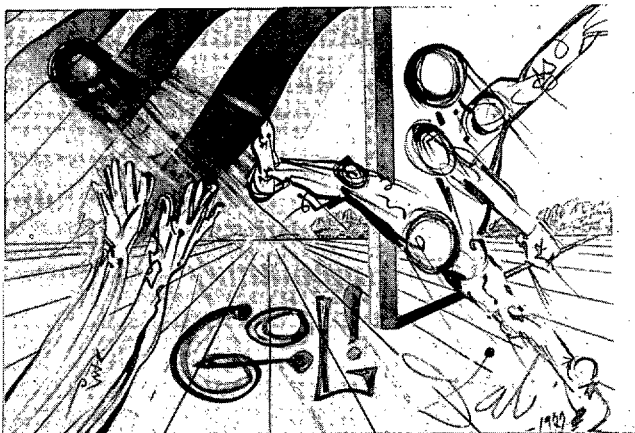

Fig. 6 "Goll!" (1977)

són, possiblement, el cavall de carreres de la sèrie de litografies de cavalls editada el 1960 i l'"Estudi de genets" fet a pluma el 1936.

El 1946 Dalí treballà a Hollywood amb Walt Disney per a la pel·lícula "Destí", que mai no es va arribar a rodar, en la qual els personatges i els objectes reals es barrejaven amb personatges i objectes dibuixats. Entre tots els estudis efectuats, s'hi troben diverses representacions de jugadors de beisbol en perfectes posicions de joc; a "Tres personatges i un xifré" (1940), dues estranyes figures en actitud de salt sembla que es disputen una calavera simulant una excel·lent jugada de bàsquet, esport d'altra banda molt ben representat en un holograma realitzat el 1972, en el qual uns juga-

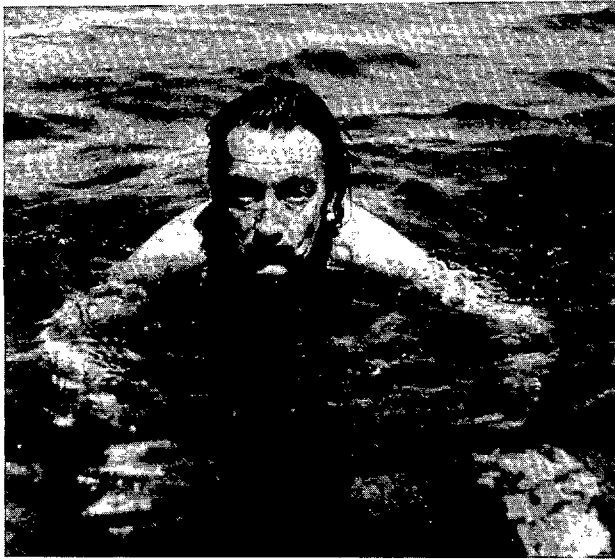
Fig. 7 "Banyistes del Llané" (1923)

mental" (1944), pesades pedres que subjecten l'extrem d'un ample vel de núvia; a "Gòndola surrealista sobre bicicletes enceses" (1946) uns estranys tubèrculs. En altres teles "El teatre" (1934), "Imatge mèdium-paranoica" (1938), "Perspectives" (1936), o "Hollywood" (1967), podem veure-hi, també, entre els personatges alguns ciclistes que travessen l'escena. El 1959 Dalí va pintar una de les vint-i-tres postals oficials per al Tour de França.

Sovintegen les imatges eqüestres, entre les quals les més reeixides quant a l'aspecte esportiu

dors de bàsquet que es transformen en angels es llancen vers una pilota en forma de globus terraquí.

El 1977 Dalí va regalar al Club Esportiu Sant Andreu, un modest club de futbol català, un quadre en què un jugador xuta una pilota a la xarxa de la porteria amb els colors de la bandera catalana. El mot GOL plasmat enmig de la tela expressa clarament el moment de l'escena. Curiosament anys més tard aquesta obra fou embargada com a garantia dels deutes que el club propietari tenia amb els jugadors.

Fig. 8 Dalí nedant.

No podien faltar les representacions de banyistes. Les més característiques foren realitzades als volts del 1923, any en el qual Dalí va pintar l'oli "Banyistes del Llané", que mostra vint-i-quatre dones joves en altres tantes actituds de platja dintre i fora de l'aigua, i el dibuix "Figures de platja", amb vuit personatges masculins de complexió atlètica, un d'ells a cavall d'un vigorós corcer. Més tard, cap al 1928, en plena època pre-surrealista, són molts els quadres de banyistes les figures dels quals, mancades de forma humana, recorden cargols de mar.

El 1943 va pintar "Els atletes còsmics". La complicada vestimenta dels personatges, entre medieval i futurista, i una mena de pilota ovalada que intenta d'agafar un d'ells fan pensar que Dalí es va inspirar, possiblement, en jugadors de futbol americà.

El 1968 va realitzar, a l'objecte que figurés a la Biennal d'Art dels Jocs Olímpics de Mèxic, la més coneguda de les seves obres de temàtica esportiva: "L'atleta còsmic", per encàrrec de qui era aleshores president del Comitè Olímpic Espanyol, Joan Antoni Samaranch, que va seguir la creació del quadre i hi va influir. Representa un discòbol hel·lènic en actitud de llançar el disc solar mentre que

Fig. 9 "L'atleta còsmic" (1968)

una desdibuixada multitud, amb torxes a la mà, puja als núvols tempestuosos que amenacen un paisatge marí, a ben segur Portlligat. Anecdòticament, dificultats burocràtiques van impedir que l'obra fos adquirida per l'estat espanyol. La va comprar un particular que va cedir-la en dipòsit a la seu del Comitè Olímpic Espanyol i posteriorment al Palácio de la Zarzuela, residència dels reis d'Espanya.

Creiem que queda sobradament provada l'autoritat de Salvador Dalí en temes d'esports; per tant, no ha d'estranyar ningú que el gèni del surrealisme, malgrat la seva malaltia, vulgui compartir les il·lusions olímpiques dels seus compatriotes.